

Источники и литература

1. Владиславлев Д.И. Энциклопедия банковского маркетинга. – М.: Ось – 89, 2006. – 526 с.
2. Романенко Л.Ф. Банківський маркетинг: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 344 с.
3. Кузнецова Л.В. Банківський маркетинг. В кн. Маркетинг у секторах національної економіки. / За ред. М.А.Окландера. – Одеса: Астропринт, 2004. – С.182-212.
4. Ухличева Л.И. Маркетинг в банке: Учебное пособие для изучения дисциплины. – Одесса, ОГЭУ, 2008. – С.336.
5. Нікітін А.В. Маркетинг у банку: Навч.-метод.посібник для самост.вивч.дисц. – К : КНЕУ,2001. – 170 с.
6. Котлер Ф. Маркетинг в третьем тысячелетии: Как создать, завоевать и удержать рынок: Пер.с англ. В.Гольдичи и А. Оганесовой; /Научн. Ред и авт. вступ. ст. Б.Соловьев. – М.: ООО «Издательство АСТ»,2001. – 272 с.
7. Рой С. Маркетинг финансовых услуг / пер. с англ. Ильиной В.В. и Болдышевой А.В. под общ. ред. Е.В. Калугина.- М.: Вершина, 2007. – 256 с.
8. Новошинська Л.В. Стратегічні маркетингові рішення: питання теорії та практики: Монографія. – К.:Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
9. Фомічова С.Ю.Розвиток системи продажу цінних паперів ІСІ за участю банку.// Матеріали ХІ міжнародного форуму учасників ринку капіталу. ПФТС (18-21 вересня 2008, м.Алушта). – Алушта, 2008. – С. 96-100.

Срібний В.І.**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

І. Вступ. Економічна безпека суспільства включена в систему національної безпеки на ряду з такими її складовими, як забезпечення обороноздатності країни, підтримка стабільного миру в суспільстві, захист від екологічних лих, зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз.

Захист безпеки людини, суспільства і держави від численних зовнішніх і внутрішніх загроз і небезпек не зводиться тільки до того, що досягнуте, а і передбачає створення сприятливих умов, що забезпечують модернізацію, розвиток усіх сфер життєдіяльності суспільства, вдосконалення його державного стану на користь прогресивного поступального розвитку країни.

В Конституції визначаються базові засади забезпечення національної безпеки держави. Згідно зі статтею 106, Президент України забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави [1, с. 47]. Згідно цього документу, під національною безпекою держави необхідно розуміти захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Аналогічної думки дотримується і Косевцов В.О., який розуміє національну безпеку як стан захищеності та ступінь реалізації найважливіших інтересів людини, суспільства та держави в різних сферах їхньої життєдіяльності в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз [2, с. 6].

Інші автори пропонують розуміти національну безпеку через категорію “загрози” як можливість з боку держави протистояти негативному впливу системи загроз, відповідно, під національною безпекою розуміється здатність держави активно протидіяти впливу наявних або потенційних загроз її існуванню і незалежному розвитку [3, с. 31].

Економічна безпека відбиває причинно-наслідковий зв'язок між економічною могутністю країни, її військово-економічним потенціалом та національною безпекою [4, с.15]. Як відмічає Сенчагов В.К. [5, с.97], поняття “економічна безпека” міцно увійшло у життя сучасного суспільства і держави в багатьох країнах світу, стало невід'ємною частиною реалізації їх політики. На думку експертів Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова [6, с.3], саме внутрішні фактори дестабілізації є найбільш небезпечними для економічної безпеки на сучасному етапі розвитку держави.

Виходячи з цього, пріоритетним на сьогоднішній день є дослідження економічної безпеки як складової національної безпеки.

II. Постановка завдання. Метою статті є визначення економічної безпеки держави і суспільства, розгляд зовнішніх та внутрішніх загроз й небезпек та визначення технологічної, енергетичної, продовольчої, інформаційної складових економічної безпеки.

III. Результати. Проаналізувавши погляди відомих вчених на проблему економічної безпеки можна зробити висновок, що економічна безпека – це такий стан розвитку економіки, при якому створювалися б прийнятні умови для життя і функціонування особи, соціально-економічного, військово-політичного, науково-технічного і культурного розвитку суспільства і збереження цілісності кордонів держави, ефективного протистояння впливу зовнішніх і внутрішніх загроз і небезпек.

Дія внутрішніх і зовнішніх небезпек і загроз на стан національної безпеки країни (суспільства), як правило, не буває постійною. Воно час від часу змінюється залежно від зміни умов функціонування суспільства а також від зміни внутрішнього і зовнішнього навколишнього середовища.

В одному випадку вирішальний вплив на стан безпеки держави можуть представляти дії внутрішніх сил і загроз, в іншому – найбільшу загрозу може робити дія зовнішніх сил і небезпек. При аналізі рівня без-

пеки держави і суспільства слід звертати увагу на той факт, що дія внутрішніх і зовнішніх загроз і небезпек може взаємодіяти один з одним і призводити до посилення загальної загрози, а може і призводити до послаблення цих загроз.

Зовнішні і внутрішні небезпеки і загрози існують і проявляють себе у всіх основних сферах життєдіяльності держави і суспільства: економічній, політичній, соціальній, інформаційній, духовно-етичній, оборонній. Саме ці сфери схильні до найбільших небезпек і загроз, від яких необхідно знаходити продумані системи методів і механізмів нейтралізації даних загроз і небезпек стосовно кожної суспільної сфери з метою захисту суспільства і держави від дії зовнішніх і внутрішніх негативних сил.

Виходячи з такого бачення проблеми, економічну безпеку можна представити як відповідність результатів розвитку економіки держави і суспільства і зовнішньоекономічної діяльності даної держави її інтересам – чим більше відповідність, тим вище національна безпека економіки. Оцінка економічної безпеки держави і суспільства включає оцінки: ресурсного потенціалу і можливостей його розвитку, рівня ефективності використання ресурсів, конкурентоспроможності економіки, цілісності території економічного простору, соціально-демографічної стабільності і умов запобігання і вирішення соціальних конфліктів.

Стійкість економіки, динамізм її розвитку значною мірою сприяють стабілізації соціальної сфери, об'єднанню різних соціальних груп, подоланню конфліктів, збільшенню зайнятості населення, підвищенню якості життя, скороченню числа людей, доходи яких знаходяться нижче за прожитковий мінімум. Економічна складова робить суттєвий вплив на розвиток політичної системи суспільства, її готовність і можливість протистояти дії зовнішніх і внутрішніх загроз і небезпек. За відсутності економічного потенціалу неможливо створювати і забезпечувати діяльність політичних, правових і силових структур, здатних ефективно протистояти дії негативних зовнішніх і внутрішніх сил і захищати політичні інтереси країни.

Військово-економічна безпека держави і суспільства передбачає такий стан військового сектору економіки, який здатний гарантувати достатній рівень розвитку і функціонування військового сектору в період війн і озброєних конфліктів і забезпечувати задоволення необхідних оборонних потреб в мирний час. Слід звернути увагу на той факт, що рішення цієї складної задачі залежить від багатьох чинників, основним з яких є рівень і якість стану національної економіки в цілому.

Велике значення для забезпечення економічної безпеки держави має її технічний і виробничий потенціал. Під цим розуміється здатність промисловості держави у разі порушення зовнішньоекономічних зв'язків або внутрішніх соціально-економічних конфліктів і потрясінь оперативно компенсувати негативні наслідки впливу зовнішніх і внутрішніх загроз і небезпек, стійко здійснювати розширене відтворення, задовольняти суспільні і оборонні потреби.

Технологічна складова економічної безпеки передбачає такий стан науково-технічного потенціалу держави, який гарантує в мінімально короткі терміни самостійну розробку новітніх технологічних рішень, що забезпечують прорив в провідних галузях цивільного і оборонного виробництва. Підвищення самозабезпечення держави ключовими технологіями, нарощування технологічного потенціалу на основі новітніх науково-технічних досягнень дозволить зміцнити економічну безпеку держави. Масове ж використання перспективних технологій сприятиме прискореному переведенню економіки на інтенсивну модель розвитку держави і суспільства, суттєвій зміні експортно-імпоротної структури економіки, зниженню або нейтралізації її економічної залежності від зарубіжних країн.

Для оцінки економічної безпеки держави і суспільства необхідно проаналізувати основні кількісні і якісні показники розвитку держави. Якщо дані показники знаходяться на високому рівні, є достатньо стабільними і не виходять за межі їх порогових значень, то в даній державі забезпечується економічна безпека. Вихід показників за межі їх порогових значень створюватиме загрозу економічній безпеці держави.

Таким чином для оцінки економічної безпеки держави і суспільства важливі порогові значення кількісних і якісних показників розвитку країни, недотримання яких призводить до формування негативних, руйнівних тенденцій в області економіки. Слід зробити акцент на тому, що найвищий ступінь економічної безпеки досягається за умови, що увесь комплекс показників знаходиться в межах допустимих меж своїх порогових значень. Аналіз кількісних і якісних показників розвитку держави приведений в таблиці 1.

Важливим елементом системи економічної безпеки є продовольча складова, що передбачає здатність сільськогосподарського сектора економіки забезпечувати населення країни продовольством, а промисловість – необхідною сільськогосподарською сировиною. На сьогоднішній день небезпека втрати продовольчої незалежності країни стає дуже реальною. Поспільність в руйнуванні структур, що склалися, і господарських зв'язків, загострення цінових диспропорцій між промисловістю і сільським господарством, практично повне відкриття внутрішнього ринку для імпорту продуктів харчування – все це підриває базу для самозабезпечення країни продовольством. Неприятливі умови, що склалися, створюють реальну загрозу втрати продовольчої незалежності країни, що може привести до негативних наслідків, якщо органами виконавчої влади і господарюючими суб'єктами не будуть зроблені ефективні заходи по її подоланню.

У системі економічної безпеки велика роль енергетичної складової, яка передбачає забезпечення стабільності постачань енергоносіїв для потреб національної економіки і оборонного комплексу. Енергетична складова може стати обмежувачем економічного зростання. Зростання виробництва спричинятиме збільшення внутрішнього споживання пального.

Інформаційна складова економічної безпеки передбачає такий порядок взаємного обміну економічними, соціальними, науково-технічними і військовими відомостями всередині народногосподарського комплексу і зарубіжними партнерами, при якому гарантуватиметься належна таємниця ведення бізнесу на користь держави, суспільства і господарюючого суб'єкта.

Таблиця 1. Показники економічної безпеки України

Показники	Порогові значення	Фактичний стан	Співвідношення фактичних і порогових значень
Обсяг ВВП на душу населення, % від середньосвітового	100%	25%	0,25
Частка в промисловому виробництві оброблювальної промисловості	70%	50%	0,71
Частка в промисловому виробництві машинобудування	20%	15%	0,75
Обсяг інвестицій, % від ВВП	25%	13%	0,60
Витрати на наукові дослідження, % від ВВП	2%	0,5%	0,25
Частка нових видів продукції в обсязі продукції, що випускається (машинобудування)	6%	2,6%	0,43
Частка в населенні людей, що мають доходи нижче за прожитковий мінімум	7%	20%	0,29
Тривалість життя населення	70 років	64 роки	0,91
Розрив між доходами 10% самих високодоходних і 10% самих низькодоходних груп населення	8 раз	12,9 раз	0,62
Рівень злочинності (кількість злочинів на 100 тис. населення)	5 тис.	6 тис.	0,83
Обсяг наявної іноземної валюти, % від обсягу національної валюти	25%	100%	0,25
Частка імпорту у внутрішньому споживанні, всього	30%	53%	0,56
зокрема продовольства	25%	30%	0,83
Диференціація регіонів за прожитковим мінімумом	1,5 разу	5 раз	0,3

Розвиток інформаційних мереж і супутникового зв'язку дозволяє легко долати національні кордони і наділяє життя суспільства все більш глобальним характером. Освоєння комплексу новітніх інформаційних технологій, зокрема Інтернет, порівнюють з винаходом і розповсюдженням книгодрукарства. Інформаційна функція системи економічної безпеки полягає в отриманні системою в цілому і її елементами інформації, необхідної для здійснення узгодженої і цілеспрямованої діяльності по досягненню поставлених цілей.

На даному етапі розвитку держави необхідно прагнути до того, щоб наука, освіта і культура сучасного суспільства стали провідним чинником прискорення гуманістичного розвитку держави і були спроможні повною мірою розкрити свій потенціал, а це, у свою чергу, можливо лише за умови опори на відповідний економічний потенціал.

IV. Висновки. Важливим напрямом науково-технічного потенціалу є зниження енергоємності і металоємності суспільного виробництва. Високорозвинені країни суттєво просунулися в цьому напрямі, поступово переходячи до такого типу економічного зростання, при якому задоволення виробничих і особистих потреб окремих осіб зможе здійснюватися при менших питомих обсягах ресурсів, що залучаються до виробництва. Реалізація цього напрямку сприятиме забезпеченню стійкого розвитку окремих країн і глобальної економіки.

Для розвитку нашої держави і суспільства глобалізація означає необхідність поступового відходу від сировинного експорту до збалансованішої участі шляхом інтеграції вітчизняного наукового і технологічного потенціалу в світову економіку, експорту наукоємної продукції і послуг, підключення до стратегічних альянсів.

Джерела та література

1. Конституція України. – К.: Юрінком, 1996. – 80 с.
2. Косевцов В.О. Національна безпека України : теорія, реальність, прогноз. – К., 2000. – 78 с.
3. Губський Б.В. Економічна безпека України : методологія виміру, стан і стратегія забезпечення : Монографія. – К.: Укрархбудінформ, 2001. – 121 с.
4. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємств: сутність та механізми забезпечення: Монографія. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
5. Сенчагов В.К. О сущности и основах стратегии экономической безопасности России // Вопросы экономики. – 1995. – № 1. – С. 97 - 106.
6. Грищенко А. Угрозы для Украины носят преимущественно внутренний характер // Наша газета. – 2002. – № 26. – С. 3.